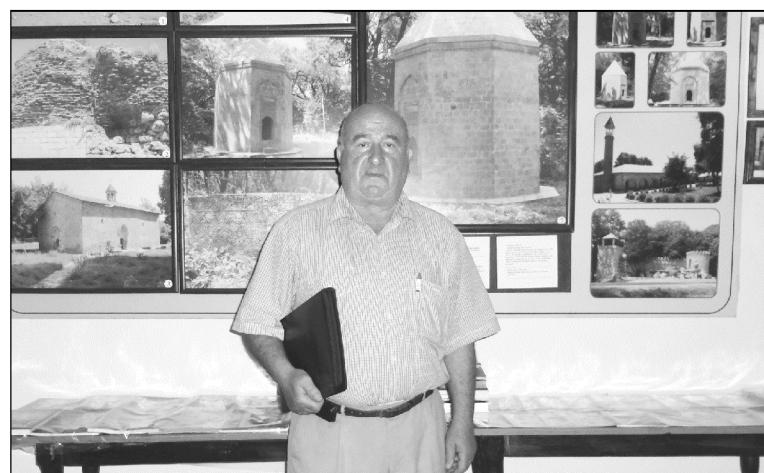

18 May—Beynəlxalq muzeylər günüdür

İşinin fədaisi

Deyirlər dünyada ən möhkəm ağaç dəmirağacıdır. O qədər möhkəm və əzəmətlidir ki, illərin qasırğaları belə onu sindirib yixa bilmir. Lakin mən size ağaçdan yox dəmir iradeli insan danışmaq istəyirəm. Ömrünün tən yarısını—34 ilini öz xalqına, tarixinə və mədəniyyətinə həsr edən bir insandan—Xalis Xalid oğlu Məmmədovdan. Onun ömür səlnaməsinə nəzər saldıqda çox uzun və keşməkəşli bir yol gəldiyini görəməmək mümkün deyil.

Xalis Xalid oğlu Məmmədov 15 may 1946-ci ildə Qəbələ rayonu Bum kəndində dünyaya gəlib. Orta məktəbi bitirdikdən sonra bədii ədəbiyyata olan marağı onu məhz Bakı Kitabxanaçılıq texnikumuna gətirib çıxartdı. Texnikumu fərqlənmə diplому ilə bitirən Xalis Məmmədov göndərişlə Azərbaycan Dövlət Universitetinə daxil oldu. 1978-ci ildə universiteti bitirəndə artıq onun 32 yaşı var idi. Ele həmin il

doğma rayonundakı mərkəzi kitabxanaya kitabxanaçı təyin edildi.

Kitabxanada işləməyinə baxmayaraq bir fikir onu heç rahat buraxmırıdı:—niyə Qəbələ kimi tarixi bir yerde indiyə kimi muzey yaradılmayıb və bu heç kimin ağılna belə gəlməyib. Bu suallarla əlaqədar o, 1979-cu il oktyabr ayının 25-də rayon qəzetində “Keçmişə və gələcəyə ehtiram” adlı bir məqale çap etdi. Bu məqalə rayon əhalisində, xüsusilə də rehbərlikdə yaxşı əksədə doğurdu və belə bir muzeyin yaradılması ona

həvalə edildi. Xeyli çətinlikdən sonra bir neçə ay içərisində minədək eksponat toplandı, bu işdə onun ən yaxın himayəcisi atası Xalid (1920—1983) müəllim idi.

Axır ki, Xalis müəllim arzusuna çatdı. 1980-ci ilin aprel ayında rayonda muzey fəaliyyətə başladı. Tez bir zamanda bu nailiyyətinə görə muzeyə rehbərlik etməyə Xalis müəllim layiq bildi. 1980 - ci il mayın 15-də Xalis müəllim Mədəniyyət Nazirliyi tərəfindən rayon tarix-diyarşunaslıq muzeyinə direktor təyin edildi və məhz bu gün onun 34

yaşı tamam olurdu. Həqiqətən də ad gündündə ən böyük hədiyyəyə layiq görülmüşdü.

Artıq 34 ildir ki, Qəbələ Rayon Tarix-Diyarşunaslıq Muzeyinə rəhbərlik edir. Bu 34 il ərzində bir an belə əli işdən, ürəyi arzudan soyumur, ona göstərilən etimadı doğrultmağa çalışır. Onun bu zəhmətinin nəticəsi göz qabağındadır. Bir min eksponatla fəaliyyətə başlayan muzeyin indi on dörd minə yaxın eksponatı var. Bunlar hamısı Xalis müəllimin dəfələrlə başqa-başqa şəhər və rayonlara ezamiyyətlərinin, rayon əhalisiyle ünsiyyətinin, yuxusuz gecələrinin, narahat günlərinin bəhrəsidir.

İndi biz muzeyimizin 2500 illik bir dövrü əhatə etməsindən fəxrə danişa biliyrik. Bunlar hamısı məhz bir insan ömrünün zəhmətidir. Xalis müəllim işinə o qədər vurğundur ki, bu illərin necə keçdiyini belə hiss etməyib.

Bəzən fikirləşirəm ki, görəsen Xalis müəllim olmasayı rayonumuzdakı muzey bu qədər zəngin olardımı? Bu sualımı elə özüm də cavablandırıram ki,—yox. Çünkü kimsə öz

gəncliyini onun kimi işinə qurban verməzdi. Yaşlıları ailə qurub ev-eşik, oğluşaq sahibi olduğu bu illər ərzində Xalis müəllim eksponat toplayıb muzey açmaqla və bu günədək bu muzeyi öz övladı kimi sevə-sevə qoruyub saxlamaqla məşğuldur.

Yaxşı ki, qədirbilən xalqımız, rəhbərlərimiz var, onun zəhmətini qiymətləndirək ona Azərbaycan Respublikasının Əməkdar Mədəniyyət İşçisi fəxri adı verilib. Biz əminik ki, onun eməyi yenə də qiymətləndiriləcək və daha yüksək adlara layiq görülcək.

Xalis Məmmədovu rayonumuzun canlı ensiklopediyası adlandırsaq səhv etmərik. Çünkü o, məhz bu bilik və bacarığa malik bir insanıdır. Dəmirağacılıq möhkəm və əzəmətli, ensklopediya kimi zəngin və savadlı.

Gelin tariximizi və onun təbliğatçısını hamımız qoruyaq. Ona bu fədakar həyatında uğurlar arzulayırıq.

**Ağgül AĞAMOĞLANOVA,
Qəbələ Rayon Tarix-Diyarşunaslıq Muzeyi fondlarının baş mühafizi.**

Kədərə qərq olmuş tənha torpaqlar

Ulu Tanrı ana yurdumuz Azərbaycanı ən xoş günündə yaradıb. Yaranışından gözəl olan bu diyara tay ola biləcək heç bir məkan yoxdur. Hər tərəfi xəzine olan torpağı o qədər bərəkətlidir ki, yerə düşən, buludan nəm çəkən bütün toxumu cüccərir, otu göyərir. Azərbaycan adını söyləyəndə damarda qanımız coşur, fəxr-fəxarətlə deyirik: “Ana vətənimiz yer üzündə, əzəlişən və əbədisən, günəştək nurlusən”. Babalardan əmanət olan yurd ulu Tanrıının bizi bəxş etdiyi ən böyük hədiyyədir. Ürəyimiz doğma yurdumuzla döyüñür, çünkü onun varlığı, xoşbəxtliyimiz, arxa-dayağımız, namus-qeyrətimiz, mütqəddəs and yerişimiz, səadətimizdir.

İşlədən, nurdan yoğrulmuş bu torpağın tarixi qədimdən-qədim, uludan-uludur. Bayrağına ığidlik, mərdlik yazılmış, günəşin yere düşmüş bir zərrəsi olan bu torpaqlar düşmən tərəfindən dəfələrlə yağmalanmış, talanmış, işgal olunmuşdur. Tarixə nəzər salıraq. Azərbaycan torpaqlarına köç

edən ermənilər doğma diyarımızın suyundan içib, çörəyində yeyib, güc-qüvvət alıb və sonunda milli genlərindən irəli gələn naxələfliyi, namərdliyi ilə tariximizə qara kölgələr saldı. Həmisə, hər zaman erməni xısləti, xəyanəti, terroru, vandalizmi tarixlər boyu təkrar olunub və bu gün də davam edir.

1992-ci il 8—18 may tarixləri; bu tarix qara günlərin göstəricisidir. Daim xalqımıza arxadan zərbə vuran ermənilər mənfur planlarını həyata keçirərək dünyada terrorcu, vandal, naməd bir xalq kimi tanıdı. 1992-ci il mayın 8-i günü Şuşanın tarixinə qara səhifələr yazıldı. İndi bütün tarixi torpaqlarımız kimi Şuşa da düşmən ayağı altında inləyir. 1992-ci il mayın 8-18 tarixlərində Şuşa və Laçını işgal edən ermənilər bütün tarixi abidələrimizi, milli qürür yerimiz olan məkanlarımızı darmadağın etdilər. Cəllad kimi bu torpaqlara qənim kəsilən ermənilər milli genlərindən irəli gələn kini-küdürü, vəhşiliyi dünyaya bəyan etdilər. Cansız heykəlli gülələ-

yib, məscidləri yandırib, tarixi abidələri bir sözə bütün gözəlliklər məhv etməklə tarihimizi yer üzündən silməklə həqiqi erməni sıfetini bariz surətdə göstərdi. Isa bulağı, Xan mağarası, Şuşa qalası, Bülbülin ev muzeyi, Xurşubanu Natəvanın saray kompleksi, Mir Mövsüm Nəvvabın evi və sair milli sərvətlərimiz hamısı Şuşada kimsəsiz qaldı. Gözəlliklər məkanı olan Şuşanı, Laçını işgal edib onun bütün təbii sərvətlərinə sahib olmaq ideyası ilə dəridən-qabıqdan çıxan ermənilər ümumilikdə Qarabağı hədəfə almışdır. Bəxtimizin ünvani, taleyimizə Ulu yaradandan bəxş edilmiş Azərbaycan topaqlarını işgal etsələr də onu bilmirlər ki, bütün bunlar müvəqqətidir. İşgal olunmuş digər ərazilər kimi ermənilər Şuşa və Laçını yandırdı, dağıdı və talan etdi. Şuşanın 1 şəhər 30 kəndi, Laçının 1 şəhəri 30 kəndi düşmən həmləsinə məruz qaldı. Six meşələrin, saf bulaqların içində milli heysiyatımıza toxunur. Sanki Natəvan, Üzeyir, Vaqif, İbrahimxan, Səmədbəy Mehmandarov bir sözə bütün narahat ruhlar deyir: “Haram olsun! Haram olsun!“.

İndi o şəqraq gur şəlalələrin səsini, quşların cəh-cəhini, dum-duru çayların zümməsini top, mərmi səsləri əvəz edir. Gözəlliklər məkanı olan Şuşanın, Laçının canlı təbiəti də küsüb, xain ayaqlar hər dəfə köksünə dəyəndə torpaq fəryad edir, keçmiş günlərini arzulayır. İndi Şuşanın, Laçının dağları

tənha qalıb, qıvuran tərlanları da qanad çalmır, göz oxşayan zümrüd meşələri gözəlliyini itirib, çiçəklərində etir də qalmayıb. Yadlar öz gelişləriyle bu torpağa fəlakət, dərd-qəm getirdi. İndi bütün gözəlliklər ümidi bizi lər gözləyir. Tənha qalan torpaqlarımızın göz yaşlarını qurutmaq üçün, ayrıraq həsrəti çəkən Xarıbülbülə həyat bəxş etmək, bir sözə bu diyara yeni dünya gətirmək üçün əzm və fədakarlıqla çalışmalıdır. Zəfər calmaq, qələbə qazanmaq, düşmənə zərbə vurub torpaqlarımızdan rədd etmək amalı ilə yaşamalıq. Respublikamızın Prezidenti cənab İlham Əliyevin Azərbaycan xalqının xoş, uğurlu gələcəyi naməne gördüyü bütün fədakar işlər xalqımıza fərəh getirir. Xarici ölkələrdə Azərbaycan həqiqətlərini dünyaya bəyan edərək xalqımızın ulu keçmişə malik olmasını, tarixən Qarabağın Azərbaycana məxsusluğunu təsdiq edir, respublikamızı dünyaya tənqidir. Əzəli və əbədi torpaqlarımızın düşmən əsarətində olmasına baxmayaraq cənab Prezidentimizin apardığı uğurlu siyaset nəticəsində bütün dünya bildi ki, Qarabağ Azərbaycana məxsusdur və ayrılmaz hissəsidir.

İlhamə SEYİDOVA.